

Feresa de silenci

Les artistes a la revista
FEMINAL, 1907-1917

md'A Museu d'Art
de Girona

Generalitat de Catalunya
Departament de Cultura

Crèdits de l'exposició

Organització i producció:

Museu d'Art de Girona
(Agència Catalana del Patrimoni Cultural)

Direcció:

Carme Clusells

Comissariat:

Elina Norandi

Coordinació:

Aurèlia Carbonell

Suport tècnic:

Joan Duran

Disseny gràfic i expositiu:

El Vol – Estudi Creatiu

Conservació i restauració:

Elena Boix

Muntatge:

Josep Clusells
Fusteria Creixans
Quim Gironella
Enric Leemans
TTI
Vidcus
3G Pintors

Fotografies:

Arxiu Fotogràfic de Barcelona
Biblioteca de Catalunya. Barcelona
Col·lecció Consol Oltra Esteva

Assegurances:

Confide
Hiscox
Liberty Mutual Insurance Europe Limited
March Risk Solutions
Transport d'obres d'art:
Arterri
TTI

Assessorament lingüístic i traduccions:

Traduccions Link

Prensa i comunicació:

Àngels Miralles. Tramoia Produccions Culturals

Prestadors:

Ajuntament de Girona. AMGI, Ajuntament de Girona. Museu d'Història de Girona, Arxiu Fotogràfic de Barcelona, Arxiu Històric de la Ciutat de Barcelona, Ayuntamiento de Maella (Zaragoza), Biblioteca de Catalunya. Barcelona, Biblioteca de l'Ateneu Barcelonès, Barcelona, Biblioteca Museu Víctor Balaguer. Vilanova i la Geltrú, Centre de Documentació de l'Orfeó Català, Col·lecció Unai (Patxi Ocio Casamartina), Diputació de Barcelona, Fundació Es Baluard Museu d'Art Modern i Contemporani de Palma, Fundació Barcelona Olímpica - Museu Olímpic i de l'Esport Joan Antoni Samaranch, Musée des Beaux-Arts de Tours (França), Musée d'Orsay (París, França), Musée Gallé – Juliet (Creil, França), Museo Nacional del Prado, Madrid, Museu d'Arenys de Mar, Museu d'Art de Sabadell, Museu d'Art Jaume Morera de Lleida, Museu d'Història de Barcelona (MUHBA), Museu del Cau Ferrat, Sitges, Museu del Disseny de Barcelona, Museu de la Pesca, Museu Nacional d'Art de Catalunya, Barcelona, Museum voor Schone Kunsten (Gant, Bèlgica), Elina Norandi, Palacio de Sobrellano, Comillas. Consejería de Universidades, Igualdad, Cultura y Deporte, Gobierno de Cantabria, Consol Oltra Esteve, Vil·la Casals-Museu Pau Casals, El Vendrell.

Agraïments:

Eduardo Abrines, José Abrines, Pedro Abrines, Esther Aguilar, Paz Alomar, Albert Amargós Altisent, Juan Carlos Bejarano, Glòria Bosch Mir, Josep Bracons, Paula Buades, Alfons Camós Martorell, Oliver Clarke, Àlex Cosials, Julián Díaz de Otazu, Carme Ferrer, M. Isabel Gascón, Francisca Lladó, Anna Llanes, Joan Miquel Llodrà, Daniel Moreno Pérez, Mercedes Murillo Torra, Musée Edmond Rostand – Villa Arnaga (Cambo-les-Bains, França), Museo de Málaga, Consol Oltra, Antonio Piazuelo, Mònica Pinto, Susanna Portell, Domènec Ribot i Martin, † Núria Rius Vernet, Cristina Rodríguez Samaniego, Mireia Rosich, Julio Samsó Moya, Catalina Sureda, † Elvira Sureda Cañellas, M. Antònia Sureda, Mercedes Torra Vinyals, Engràcia Torrella, Patricia Veiret, Pazzis Veiret, Jesús Zenón Gil Ferrer.

I a totes aquelles persones que han cedit desinteressadament obres i documents de la seva col·lecció per a l'exposició i que volen restar en l'anonimat.

Imatge de la portada: Pilar Montaner, *Al costat del Paravent (La modela o Sa Pollencina)*. 1908. Oli sobre tela. 116 x 90,5 cm. Col·lecció particular. Fotografia: David Bonet

Feresa de silenci. Les artistes a la revista Feminal (1907-1917)

Del 22 d'octubre de 2022 al 26 de febrer de 2023

Comissariat: Elina Norandi

Una producció de: Museu d'Art de Girona

Inauguració: dissabte 22 d'octubre de 2022

Lloc: Museu d'Art de Girona · Pujada de la Catedral, 12 · Girona

Hora: 12.00 h

Presentació

«Feresa de silenci», el títol que per a aquesta exposició ens va proposar la comissària de la mostra, la historiadora i crítica de l'art Elina Norandi, ens va semblar molt adient i alhora molt evocador de l'exposició que s'estava plantejant. Aquest vers, «amb feresa de silenci», està manllevat d'un poema de Dolors Monserdà (1845-1919), escriptora i una de les primeres activistes socials i feministes catalanes. El poema, titulat «L'estrella», continua dient que «tot un món ple de misteri, s'aixeca d'un món que dorm». Aquesta és la intenció última de l'exposició que presentem: despertar el misteriós —per desconegut— món de les dones artistes de primers del segle xx, superar la por als silencis i afavorir els altaveus presents i futurs per anar recuperant els noms, els rostres, les obres i les trajectòries de tantes artistes silenciades al llarg del temps.

Des del Museu d'Art de Girona, ara fa un parell d'anys, vàrem cursar un primer encàrrec a la comissària a fi que explorés les possibilitats de dedicar una exposició a les artistes que apareixien en la revista Feminal. La tasca de rescatar les artistes de l'oblit és ingent, i per això ens vàrem plantejar acotar el temps, un decenni, i l'espai, el de la revista, per fer tan sols un curt tram del llarg camí que encara queda per al rescabament complet de totes elles.

Al Museu d'Art, com en gairebé tots els museus catalans, ja fa temps que anem fent una aposta per la reivindicació de les artistes, bé sigui amb la participació en

projectes col·lectius, com els que impulsem des de la Xarxa de Museus d'Art de Catalunya, bé sigui a través

de recerques i exposicions concretes: com a exemples nostres, l'exposició que l'any 2017 vàrem dedicar a Olga Sacharoff, també comissariada per Norandi, o la que el 2018, comissariada per Glòria Bosch i Susanna Portell, va servir per redescobrir la pintora Mela Muter. De fet, va ser justament arran d'aquesta exposició que ens va néixer la idea d'aprofundir en les artistes vinculades a la revista Feminal, en la qual s'havia referenciat Mela Muter i una bona colla de noms de dones artistes, catalanes i estrangeres, de les quals sabíem, sabem encara, ben poc.

Feminal, suplement mensual de la revista La Il·lustració catalana, de perfil feminista i orientat a la dona burgesa, es va editar durant deu anys, de 1907 a 1917. Durant aquest decenni, en els 128 números que es van publicar es van mencionar fins a 74 artistes, de les quals 24 eren estrangeres i la resta, catalanes. De prop d'una quinzena d'elles, tret del seu nom i del que se'n diu a Feminal, no en sabem res, en desconeixem la vida i l'obra. D'una cinquantena en coneixem alguna cosa —un breu apunt biogràfic, alguna imatge, algunes obres— i tan sols a 13 d'elles se'ls ha dedicat algun estudi o exposició. En un curt període de deu anys ja se'ns fa evident el gran abisme, el clamorós silenci, a què s'han abocat les dones artistes, en tots els temps. Cent vint-i-cinc anys després de l'últim número de la revista Feminal, els silencis sobre les artistes i la seva obra continuen fent feresa.

Encara cal subratllar que, a banda de la condemna a l'ostracisme, a les artistes també se'ls imposaven límits a l'hora d'expressar-se, especialment temàtics: flors i animalons eren temes acceptats i considerats adients a la seva condició sexual. Sortir d'aquests límits suposava un daltabaix, una gosadia; expressar-se amb tota la potència artística dins aquest límits era un repte més. Quan Mela Muter va inaugurar a Barcelona la Galeria Dalmau, el juny de 1911, va despertar un gran interès entre el públic i la crítica artística. També Feminal va dedicar-li un article sota el títol «Una artista polonesa a Catalunya», en el qual, a banda de valorar-ne l'obra, es deia ben clar que «la ferma artista polonesa ha vingut

a donar una gran lliçó d'art a les damisel·les barcelonines qui creuen que la única pintura que deuen i poden dedicar-se les dones es la que fa agrupar en vanos, coixins, gerros i panderetes (més o menys artísticament), unes poncelles de rosa cortisades per un papalló, o un ram de peònies cortisades per... un altra papalló».

Per tot això, aquest procés de recuperació de les artistes, com subratlla la comissària de la mostra en el seu text del catàleg, no podem fer-lo des dels mateixos postulats i criteris, ni tan sols amb les mateixes metodologies amb què s'ha anat estudiant l'art dels artistes. Per a elles cal subratllar més atributs que el talent, cal tenir ben presents totes les limitacions per entendre i valorar la seva obra, escassa i en gran manera perduda. Les ocultacions, les desvaloracions, les ignoràncies o les negacions han construït murs al voltant d'elles que tot just es comencen a trencar, tímidament. Per això, l'exposició també proposa un reconeixement a la historiografia recent,

encapçalada majoritàriament per dones, que s'ha dedicat a estudiar algunes artistes i a treure uns quants noms del sac de l'oblit.

Ens hauria agradat destinar un espai més ampli per a cadascuna d'aquestes recerques, tant en l'exposició com en aquest catàleg. També ens hauria agradat poder exposar més obres de les artistes, però les limitacions, aquest cop també d'espai i temps, no ho feien possible. De ben segur, però, hi haurà ocasions per fer-ho, conscients que estem sols a l'inici. Quan fa dos anys vàrem fer l'encàrrec a Elina Norandi, dona valenta per entomar aquest repte, ja vàrem intuir que el treball de recerca i l'exposició que en pogués resultar no seria mai un final. Teníem clar llavors i encara més ara que tot plegat és un petit principi, i que obrim un ventall de múltiples possibilitats per continuar fent recerca

i recuperant noms i obres. Hi contribuïm amb el nostre gra de sorra. Perquè depèn de nosaltres, de tothom, que es continuï trencant silencis, que continuï aquest necessari rescat de les artistes oblidades.

Carne Clusellas i Pagès

Directora del Museu d'Art de Girona

El taller de Lluïsa Vidal durant una classe. Feminal, 61 (28 d'abril de 1912). Biblioteca de Catalunya

Feminal

EN L'INSTITUT DE CULTURA Y BIBLIOTECA
POPULAR PERA LA DONA

En la biblioteca

Una classe de dibuix

Assistents a la biblioteca de l'Institut de Cultura i Biblioteca de la Dona,
primera biblioteca pública de dones d'Europa, i a classe de dibuix
Feminal, 59 (25 de febrer de 1912)
Biblioteca de Catalunya. Barcelona

Exposició. Selecció d'obres exposades

PRESENTACIÓ

La nit ha cobert la terra
amb son mantell de fosc,
amb feresa de silenci
i amb feresa de remors.
Tot un món ple de misteri
s'aixeca d'un món que dorm,
i l'esperit de les serres
per la buidor se remou. [...]

Dolors Monserdà: «L'estrella»

Feminal va ser la primera revista dirigida i escrita per dones que va veure la llum a Catalunya. De periodicitat mensual, es va editar a Barcelona com a suplement de *La Il·lustració Catalana*, de 1907 a 1917. Va ser impulsada per dones procedents de l'àmbit burgès i catòlic i es va inspirar en algunes revistes semblants que, sota la influència del sufragisme, s'editaven a les grans ciutats europees. En gairebé tots els números de la revista, les arts plàstiques hi solien ser presents, bé amb articles dedicats a exposicions d'artistes del moment, bé amb reportatges monogràfics sobre alguna d'elles. Més de setanta artistes, catalanes i europees, la majoria pintores però també escultores, cartellistes, il·lustradores i, en menor nombre, exlibristes, esmaltadores o fotògrafes, hi van ser esmentades. De moltes en sabem ben poc i encara menys de les seves obres, de qualitat molt diversa. Cap d'elles no va tenir les mateixes condicions que els seus col·legues masculins: no van tenir els mateixos espais de formació, de crítica, d'exposició o de recepció del públic i disposaven de pocs referents femenins. I la majoria van acabar abandonant l'art per dedicar-se a la família just quan començaven a despuntar. Gairebé totes han restat en silenci durant anys.

Aquesta exposició recupera prop d'una vintena d'artistes, amb obres procedents de museus nacionals i internacionals i de col·leccions privades. En molts casos sols traïem a la llum i exposem una, dues o tres obres d'unes artistes de les quals potser mai més no en sabrem res. La importància, però, rau a mostrar que, malgrat tots els obstacles, cadascuna d'elles va saber crear el seu espai de llibertat per desenvolupar les seves aspiracions artístiques. *Feminal* va ser un d'aquests espais, en el qual es van ajudar mútuament i van trobar les forces i els suports que la societat encara no els oferia.

Amb l'exposició us volem convidar a reflexionar sobre les raons que fan que una generació de dones artistes desaparegui de la nostra història de l'art i la necessitat de fer-les presents i entrar-hi en diàleg des del moment actual. Alhora vol ser un reconeixement a la feina fonamental de les historiadores i els historiadors que han començat a arrabassar-les del silenci en què havien caigut.

La mostra està dividida en tres àmbits expositius. En el primer, es desenvolupa un discurs sobre les poques artistes que surten a la publicació i que ja han estat abordades en textos i exposicions, de manera que se n'ha reconegut la feina fonamental. En el segon àmbit, la narrativa de la mostra ens porta a conèixer les artistes que, per diversos motius, tenen obres poc conegudes o que gairebé no es conserven; també aquelles de qui tenim alguns treballs —textos o exposicions—, però no suficients perquè es pugui considerar que han estat estudiades a fons. Finalment, ens endinsem en tres històries particulars; es tracta de dones amb unes obres que s'han conservat en la intimitat de les llars dels seus descendents, cosa que ha afavorit que puguem conèixer-ne un nombre més gran i mostrar-les.

Lluïsa Vidal
Frasquita Vidal Puig. 1909
Oli sobre tela. 171 x 197 cm
Vil·la Casals-Museu Pau Casals, el Vendrell
Fotografia: Fons Fundació Pau Casals

ÀMBIT 1. SILENCIS TRENCATS

La búsqueda de algo perdido es, sin duda, el origen de la memoria.

María Zambrano

Algunes artistes, poques encara, han trencat el silenci i comencen a ser reconegudes. És el cas de Lluïsa Vidal, Lola Anglada, Pepita Teixidor o Laura Albéniz. Totes elles van poder esdevenir professionals perquè, lluny de trobar obstacles o limitacions en la pròpia família, van gaudir del seu suport o simplement no es van casar i tenir fills. De joves es van poder traslladar a París, lloc imprescindible de l'art en aquell moment per continuar formant-se. La ciutat els va obrir un nou món, van poder experimentar viure soles, van guanyar seguretat personal i van introduir-se en els ambients més nous de l'art, que de ben segur van alimentar el seu talent. D'altra banda, el nombre considerable d'obres seves que s'ha conservat n'ha facilitat l'estudi i la posterior difusió.

Totes elles s'han vist rescabalades, en bona part, d'un pronunciat oblit gràcies a la feina feta per historiadores i historiadors a qui volem reconèixer el seu treball persistent i entusiasta: Consol Oltra, especialista en Lluïsa Vidal; Joan Miquel Llodrà, estudiós d'Aurora Gutiérrez Larraya i Adelaida Ferré; M. Isabel Gascón, que treballa sobre Pepita Teixidor, i Glòria Bosch i Susanna Portell, expertes en l'artista Mela Muter. Un reconeixement especial per a la historiadora Núria Rius Vernet (1950-2021), pionera en l'estudi de les artistes catalanes del període anterior a la Guerra Civil i experta en la vida i obra de Lola Anglada. Els seus estudis resulten fonamentals, ja que va investigar i va posar en relació artistes com Lluïsa Vidal, Laura Albéniz, Maria Rusiñol, Pepita Teixidor, Emília Coranty o Mela Muter.

Lola Anglada
Esport terrestre (bicicleta), c. 1911
 Tinta i aquarel·la sobre paper. 50 x 78,5 cm
 Fundació Barcelona Olímpica - Museu Olímpic i de l'Esport J. A. Samaranch
 Fotografia: FotoGasull

Pepita Teixidor
Escardots. 1906
 Aquarel·la sobre paper, 48 x 37 cm
 Col·lecció particular
 Fotografia: FotoGasull

Mela Muter

L'Onyar a Girona [Vora el riu]. 1914

Oli sobre tela. 102 x 100 cm

Museu d'Art de Girona, núm. reg. 250.336

Fons d'Art Diputació de Girona

Fotografia: Rafael Bosch

ÀMBIT 2. MURMURIS EN EL SILENCI

L'oblit és una forma de mentida.

Svetlana Aleksiévitx

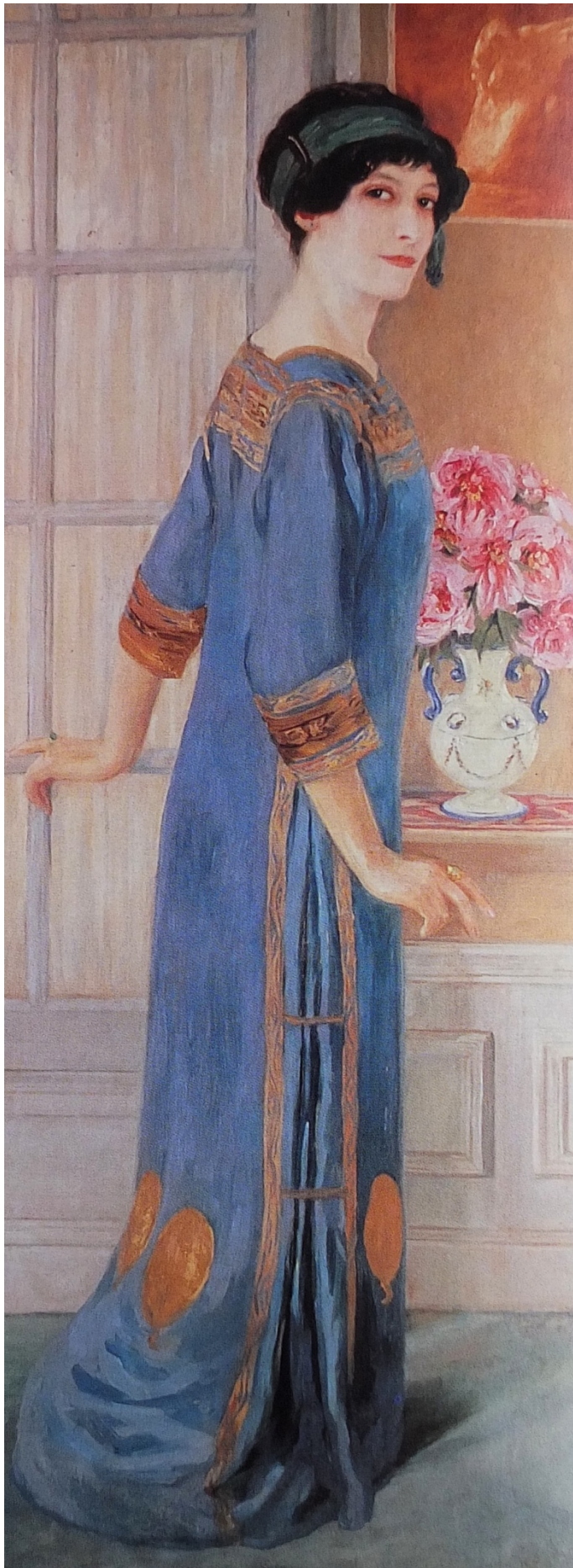
Cal registrar totes aquestes vides infinitament fosques.

Virginia Woolf

El fet que un artista, home o dona, passi a formar part de la història de l'art després de morir depèn de la suma de molts factors que s'encreuen i retroaccionen: que hagi tingut un recorregut històric d'exposicions; que tingui una fortuna crítica; que es conservi un conjunt d'obres considerable i en bon estat en col·leccions privades, museus o fundacions i que com a mínim algunes d'aquestes estiguin exposades; que es publiquin articles i assajos sobre la seva obra i, si és possible, es disposi d'un catàleg raonat; que li siguin dedicades exposicions antològiques o col·lectives, amb les catalogacions respectives; i, a més, que tingui una bona cotització al mercat.

Cap de les artistes de *Feminal* va gaudir d'aquestes circumstàncies, ni tan sols abans de morir. La subordinació del gènere femení, durant segles, els va impedir, en vida i després de mortes, que aquests factors d'èxit es concatenessin feliçment en la major part dels casos. Moltes d'aquestes dones van abandonar les seves carreres en casar-se o en tenir descendència i altres es desanimaven a causa de la forta pressió que exercia sobre elles una crítica totalment misògina i plena de prejudicis, que jutjava les seves obres en relació sempre amb el seu gènere. Posteriorment tampoc no van ser tingudes en compte per la història de l'art. Per tot això coneixem molt poques obres de bona part d'aquestes dones i gairebé no sabem res sobre elles. Tan sols algunes han comptat amb una exposició o publicació més o menys recent, però no ha bastat per ser prou conegudes o perquè el seu estudi tingui continuïtat.

En aquest àmbit presentem noms i obres d'unes artistes, catalanes i estrangeres, sobre les quals, si bé se'n comença a parlar, encara queda molt per investigar: Antònia Ferreras, Visitació Ubach, Maria Azcué, Elvira Malagarriga, Rafaela Sánchez Aroca, Emília Coranty, Maria Lluïsa Güell, Frederica Bonay, Flora Gerald, Maria Oller, Juliette Wytsman, Suzanne Leloir, Clémentine-Hélène Dufau, Carme Balmas, Lluïsa Denis, Maria Rusiñol, Elisabeth Sonrel, Manolita Piña, Pilar Portella, Mercè Ventosa...

Clémentine-Hélène Dufau
(Quinsac, 1869 - París, 1937)
Autoretrat. 1911
Oli sobre tela. 180,5 x 70,2 cm
RF 1978-40. París, Musée
d'Orsay, en dipòsit a la Villa
Arnaga, Maison Edmond
Rostand, Cambo-les-Bains,
adquirit el 1912
Fotografia: © Musée d'Orsay,
Dist. RMN-Grand Palais / Patrice
Schmidt

Juliette Wytsman

Pomera en flor, 1906

Oli sobre tela. 101 x 121 cm

Museum voor Schone Kunsten, Gant (Bèlgica)

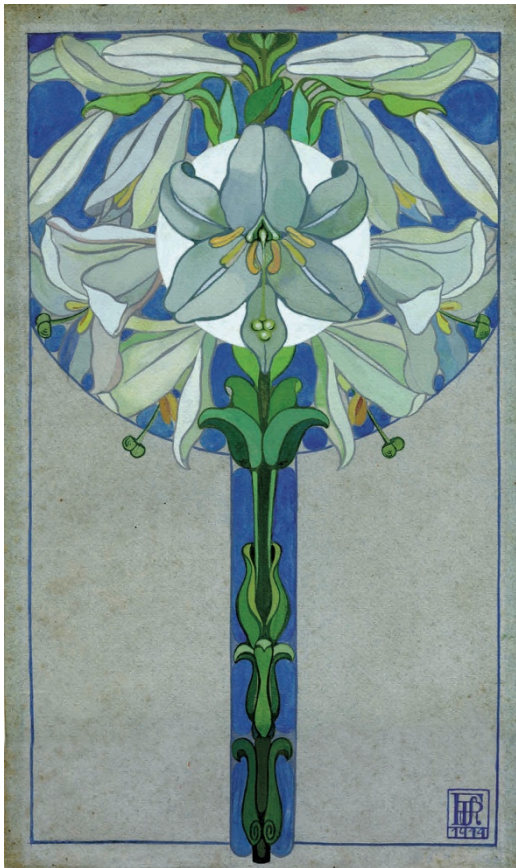
Fotografia: www.artinflanders.be, photo Hugo Maertens

ÀMBIT 3. UN SILENCI ÍNTIM

No vull que em segresteu el pensament
dintre de fets o fórmules pactades;
vull, com les aus, les ales lliberades
per volar en tot moment,
ara a dreta, ara a esquerra, per l'espai
ple d'infinites rutes invisibles [...].

Caterina Albert (Víctor Català): «Insubmissió»

Preservar la memòria de l'artista depèn, la majoria de vegades, del fet que els seus descendents s'estimin l'art i vulguin conservar les obres; malauradament, però, no sempre és possible: els canvis de residència, el poc reconeixement de l'avantpassada o simplement la manca de recursos econòmics o d'espai han provocat que les obres acabin malvenudes o, en el pitjor dels casos, llençades a la brossa. També hi ha famílies, però, que han guardat i cuidat obres i records amb cura i estima, independentment del renom de l'artista i del seu valor al mercat. Aquestes famílies duen a terme una feina silenciosa però imprescindible que, molt sovint, no es veu recompensada amb cap ajuda ni atenció pública. I estan a l'espera que algú, des de la història de l'art, s'interessi per trencar el silenci i fer aflorar la vida i obres que han conservat. És el cas de tres artistes que, com a exemple, presentem en la mostra: Francisca Rius Sanuy, Aurora Folquer i Pilar Montaner.

Francisca Rius i Sanuy
Assutzena. 1914
 Guaix sobre paper. 66 x 40 cm
 Col·lecció particular

Francisca Rius i Sanuy
Estudi de magnòlies (4 dibuixos). s/d
 Tinta i guaix sobre paper. 50 X 70 cm
 Col·lecció particular

Pilar Montaner (Palma, 1876 - 1961)

Esperant els nuvis. c. 1910

Oli sobre tela. 152 x 204 cm

Es Baluard Museu d'Art Contemporani de Palma, dipòsit Col·lecció CaixaBank

Fotografia: Gabriel Ramon

Pilar Montaner (Palma, 1876 - 1961)

Al costat del Paravent (La modela o Sa Pollencina). 1908

Oli sobre tela. 116 x 90,5 cm

Col·lecció particular

Fotografia: David Bonet

ARTISTES DE FEMINAL

LAURA ALBÉNIZ

LLUÏSA ALTISENT CEARDÍ

LOLA ANGLADA

CARLOTA AZCUÉ BLANCH

MARIA AZCUÉ BLANCH

CARME BALMAS GUITART

FREDERICA BONAY

LLUÏSA BOTET MUNDI

OLGA BOZNAŃSKA

AMPARO BUISSEN

ROSALBA CARRIERA

CARTON

AGNÈS CASTELLS

VÍCTOR CATALÁ (Caterina Albert)

MARIA CODINA

MARIA CONDEMINAS

OLGA CORTÉS

LLUÏSA DENÍS

CLÉMENTINE - HÉLÈNE DUFAU

CARME ELIES MITJANS

ADELAIDA FERRÉ

PILAR FERRER JOVÉ

ANTÒNIA FERRERAS

AURORA FOLQUER

MARIE GALLAND

FLORA GERALDY

KETTY GILSOUL HOPPE

AURÈLIA GISPERT

CARME GOTARDE

EMÍLIA CORANTY

MARIA LLUÏSA GÜELL

AURORA GUTIÉRREZ LARRAYA

LUCIENNE HEUVELMANS

MARIA DE HOHENZOLLERN

SIGMARINGEN

ANA HÜLERMANN

CLAIRE HURET

VALENTINA LECOMTE

TERESA LOSTAU

SUZANNE LELOIR

ELVIRA MALAGARRIGA

LLUÏSA MALAGARRIGA

ROSINA MERCADAL

SUZANNE MEUNIER

PILAR MONTANER MATURANA

MELA MUTER

IRENE NAREZO

VISITACIÓ UBACH

MARIA OLLER

FRANCISCA PONCE DE LEÓN

MANOLITA PIÑA

CARLOTTA IDA POPERT

JOSEPHA PORRAS

PILAR PORTELLA

DOLORS PRATS

MARIA RIERA

Mme. RIDEL

FRANCISCA RIUS I SANUY

MARIA RUSIÑOL DENÍS

IDA SALVAGNINI BIDOLI

RAFAELA SÁNCHEZ AROCA

EMILIA SANTOS GRAGA

LOUISE SERMAISE – PERILLARD

ELISABETH SONREL

STANISLAWA CENTNERSZWER

PEPITA TEIXIDOR

MARIA TENICHEFF

CONSOL TOMÀS SALVANY

MERCÈ TOMÀS SALVANY

MARUSA VALERO KOTOWICH

MEJ R. H. VAN DANTZIG

PILAR DE VARGAS MACHUCA

MERCÈ VENTOSA ROCA

LLUÏSA VIDAL

JULIETTE WYSTMAN

Catàleg

L'exposició es complementa amb l'edició d'un catàleg trilingüe (català-castellà-anglès), que compta amb una presentació per part de Carme Clusellas, directora del Museu d'Art de Girona; i articles d'Isabel Segura i Elina Norandi, comissària de la mostra, així com el recull de les obres exposades.

Índex

Presentació

Carme Clusellas i Pagès

Feminal, espai de creació

Isabel Segura Soriano

Feresa de silenci. Les artistes a la revista Feminal

Elina Norandi

Obres exposades. Catàleg

Bibliografia

A cura d'Elina Norandi

Traducción española

English translation

Activitats complementàries

19.11.2022 (11.30 h)

Visita guiada a l'exposició a cura d'Elina Norandi, comissària

03.12.2022 (11.30 h)

Presentació del llibre "Cent dues artistes", Univers (Enciclopèdia Catalana), 2022

A càrrec de l'autora Elina Norandi amb Carme Clusellas, Pere Parramon i Laura Cornejo

21.01.2023 (11.30 h)

Taller familiar "Pinta el teu ventall", a cura de l'escultora Sofia Isus

Per famílies amb infants de 4 a 12 anys

28.01.2023 (11:30h)

Taula rodona "Com trenquem el silenci i recuperem l'obra de les artistes del passat?"

Amb Isabel Segura, Consol Oltra, M. Isabel Gascón i Joan Miquel Llodrà. Modera Elina Norandi

18.02.2023 (11:30)

Visita guiada a l'exposició a cura d'Elina Norandi, comissària

Crèdits del catàleg

Edició i producció:

Museu d'Art de Girona (Agència Catalana del Patrimoni Cultural)
Gabinet Tècnic del Departament de Cultura

Direcció:

Carme Clusellas

Coordinació científica:

Elina Norandi

Coordinació tècnica:

Joan Duran

Suport tècnic:

Aurèlia Carbonell

Textos:

Elina Norandi
Isabel Segura

Correccions i traduccions:

Traduccions Link

Disseny gràfic:

El Vol – Estudi Creatiu

Fotografies:

Ajuntament de Girona. AMGI
Ajuntament de Girona. Museu d'Història de Girona
Arxiu Fotogràfic de Barcelona
Arxiu Històric de la Ciutat de Barcelona
Biblioteca de Catalunya. Barcelona
Biblioteca de l'Ateneu Barcelonès
Centre de Documentació de l'Orfeó Català
Diputació de Barcelona
Fons Fundació Pau Casals
Museu d'Art de Sabadell
Museu d'Art Jaume Morera de Lleida
Museu d'Història de Barcelona (MUHBA)
© Archivo Fotográfico Museo Nacional del Prado
© Miguel de Arriba
© Arxiu Fotogràfic Consorci del Patrimoni de Sitges
© Rafael Bosch
© David Castanyeda
© CRBMC - Enric Gràcia
© FotoGasull
© Juan Franco Studio
© Marion Kalt / Musée Gallé-Juillet
© Irene Masriera
© Musée des Beaux-Arts de Tours
© Musée Gallé-Juillet

© Musée d'Orsay, Dist. RMN-Grand Palais / Patrice Schmidt

© Museu Nacional d'Art de Catalunya

© RMN-Grand Palais (Musée d'Orsay) / Jean-Pierre Lagiewski

© Gabriel Ramon

© www.artinflanders.be, photo Hugo Maertens

Impressió

EADOP

Imatge de la coberta:

Pilar Montaner, *Al costat del paravent (La modela o Sa Pollensina)*, detall, 1908. Oli sobre tela 116 x 90,5 cm. Col·lecció particular Fotografia: David Bonet

Dipòsit legal:

GI 1321-2022

ISBN:

978-84-19326-48

MUSEU D'ART DE GIRONA

Direcció:

Carme Clusellas

Equip tècnic:

Elena Boix
Aurèlia Carbonell
Joan Duran
Carme Martinell
Antoni Monturiol

Administració:

Adriana Cle
Dori Mesa

Manteniment:

Josep Clusells

Servei d'atenció al públic:

Teresa Herms
Pilar Ramírez
Pere Romans
Ingrid Salvi

Comunicació:

Àngels Miralles. Tramoia Produccions Culturals

Activitats i Educació:

Marta Grassot i Anna Llosas. Puntdefuga gestió cultural

